

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KOLMEKÜMNE ÜHEKSANDA ERAKORRALISE ISTUNGI PROTOKOLL**

MS Teamsi vahendusel

7. august 2026. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve	Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving	riigikohtunik
Indrek Parrest	Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Geidi Sile	Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Merit Helm	Harju Maakohtu kohtunik
Ruth Prigoda	Tallinna Halduskohus
Imbi Jürgen	Eesti Advokatuuri esimees
Astrid Asi	riigi peaprokurör
Marju Uljas	Õiguskantsleri Kantselei õiguskorra kaitse osakonna juhataja
Anu Uritam	Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Vahur-Peeter Liin	riigikohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Kristjan Siigur	Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Mario Truu	Tartu Ringkonnakohtu esimees
Ene Andresen	Tartu Halduskohtu esimees
Karolin Soo	Tallinna Halduskohtu kohtunik (kohtu esimehe ülesannetes)
Marek Vahing	Tartu Maakohtu esimees
Liina Naaber-Kivisoo	Harju Maakohtu esimees
Toomas Talviste	Pärnu Maakohtu esimees
Priit Kama	Viru Maakohtu esimees
Tiina Ereb	Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu ning Pärnu Maakohtu, Tallinna Halduskohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtudirektor
Karin Leichter-Tammisto	Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg	kohtute kommunikatsiooni juht
Üllar Kaljumäe	Riigikohtu direktor
Mari-Liis Mikli	Justiits- ja Digiministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Küllli Luha	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik
Marilin Reintamm	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik
Signe Talalaev	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik
Viljar Peep	kohtureformi projektijuht

Juhatas:	Villu Kõve	Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis:	Signe Talalaev	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik

Algus: 07.08.2026. a kell 10.00
Lõpp: 07.08.2026. a kell 12.54

Istungi päevakorras on:

1. **Kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise korra kinnitamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN kinnitab kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise korra Materjalina lisatud kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise kord.
2. **Ülevaade kohtureformi ettevalmistustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks Materjalina lisatud memo kohtureformi rakendamise, 2027. aasta rahastamiskava, KHT põhimääruse projekt ja kohtureformi rakendusaktid.
3. **Muud teemad (.ru aadressilt kohtusse saabuvad kirjad) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – riigikohtu esimees Villu Kõve; kohtute kommunikatsioonijuht Kristi Kirsberg
Otsuse projekt: KHN otsustab, mida antud kirjadega teha.
Materjalina lisatud memo.

Istungi algus kell 10.00.

1. **Kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise korra kinnitamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Viljar Peep

V. Kõve: Tere. Kohtume täna selle KHN-i koosseisuga esimest ja eelviimast korda. Riigikogu on vastu võtnud kohtute seaduse muutmise seaduse ning reformi jõustumiseni 2027. aasta alguses on jäänud väga vähe aega. Arvestades ees seisvate ülesannete mahtu — muu hulgas tuleb valida uus kohtute nõukogu ja käivitada kohtuhaldusteenistus — ei ole võimalik oodata järgmise korralise KHN-ini septembris. Täna kõiki, et leidsite võimaluse suveperioodil kokku tulla. Peame täna jõudma kokkuleppele uue kohtute nõukogu valimise korra osas. Lisaks on päevakorda lisandunud kaks kiireloomulist teemat: ülevaade kohtureformi rakendamisest ning .ru domeeniga meiliaadressidelt saabuvate kirjadega seonduv. Viljar Peep pani meie algsete mõtete pinnalt kokku lihtsa ja mitte väga vaieldava kohtute nõukogu liikmete valimise korra. Juhan Sarv koostas tehisaruga koostöös ka põhjalikuma analüüsi täiusliku valimiskorra väljatöötamiseks ning Viljar on seejärel toonud lauale neli alternatiivi. Katsuks esimese asjana jõuda selgusele, millise versiooni me ette võtame. Mina ei poolda keerulisi asju ning lisaks on ajaaken ülimalt napp. Kui midagi keerulist hakata tegema, siis tekib küsimus, kas me jõuame sellega valmis enne valimisi. Tuleks vältida, et keegi selle üle vaidlema hakkaks. Meil on soov kaasata seekord hääletamisesse kõik kohtunikud ning murekohti on palju, seega mida lihtsam kord, seda parem. Põhimõtte küsimus on, kes peaks keda valida. Siamaani on KHN-i kõik kohtunikud kõiki valinud ning see pole kunagi kahtluse all olnud. Nüüd on seaduses soov, et eri kohtud ja piirkonnad saaksid esindatud, mis on tekitanud küsimuse, kas on vaja jupi kaupa hääletada. Leian, et kõik peaksid siiski kõiki kaaluma. Viljar kommenteerib järgmisena, mida ta ise pooldab.

V. Peep: Kohtute nõukogu kohtunikest liikmed valib kohtunike täiskogu. Täiskogu kodukord on põhjalik ja sõnastatud üldkohaldatavana, hõlmates muu hulgas ka valimisi puudutavaid sätteid. Kohtute nõukogu valimisel on siiski mitmeid erisusi, mida kehtiv kohtunike täiskogu kodukord täielikult ei kata. Seetõttu on uue valimiskorra neli varianti kavandatud täiskogu kodukorda täiendava erikorrana ega korda üle kõiki küsimusi, mis on üldises korras juba reguleeritud. Valimiskord tuleb kehtestada kiiresti, kuna kohtute nõukogu peab alustama tegevust juba oktoobris ning kohtunike täiskogu toimub septembris. Seetõttu kehtestab ühekordse valimiskorra KHN enne kohtunike täiskogu. Üllar Kaljumäe vahendusel pidasin nõu Riigikohtu IT-juhiga, kelle hinnangul on kõik neli valimisvarianti tehniliselt teostatavad. Üks neist tugineb seni kasutatud lahendusele, ülejäänud kolm on valimisviisid, mida varem rakendatud ei ole. Kui KHN valimiskorra täna kinnitab, on võimalik kohe koostada ka Riigikohtu esimehe kutse kohtunike täiskogule ning lisada sellesse täpne valimiskalender, sealhulgas väitluse toimumise aeg ja hääletuslingi saatmise ajad. Kandidaatide ülesseadmise reeglid on juba sätestatud kohtunike täiskogu

kodukorras. Nende kohaselt võib kandidaadiks üles seada iga kohtuniku ning ülesseadjaks võib olla iga kohtunik, kellel on ülesseatava nõusolek. Uue lahendusena peaks kandidaatide ülesseadmine toimuma ühel ja samal päeval, et kõik kandidaadid alustaksid protsessis osalemist samal ajal. Kuna arutelu käigus tõstatati ka kandidaatide tutvustamise küsimus, on ette nähtud kirjalik enesetutvustus. Selle eesmärk on tagada, et kõigil kohtunikel oleks võimalik kandidaatidega tutvuda võimalikult ühtsel, võrreldaval ja kokkuvõtlikul kujul nii kirjalikult kui ka kandidaatidevahelise väitluse kaudu. Küsimusena kerkis üles, kes on kohtunike täiskogul hääleõiguslik valija. Leiti, et kohtute seaduse järgi saab hääleõigust piirata üksnes nende kohtunike puhul, kes on ajutiselt asunud täitma ülesandeid muus ametis või kes on kriminaalmenetluse ajaks kohtunikuametist ajutiselt kõrvaldatud. Haiguslehel, lapsehoolduspuhkusel või palgata puhkusel viibimine on seevastu ajutine eemalolek ega võta kohtunikult hääleõigust.

Esimese variandina käsitleti traditsioonilist enamushääletust, mille puhul loetakse valituks enim hääli saanud kandidaadid. Kui täita tuleb näiteks kaks kohta, osutuvad valituks kaks enim hääli saanud kandidaati ning ülejäänute puhul rakendub asendusliikme valimise kord. Juhan Sarve analüüsist tulenes ettepanek kaaluda enamushääletuse kõrval ka eelistuspunktidega hääletust, kus valija märgib ära esimese, teise ja kolmanda eelistuse, millele antakse erinev arv punkte. Selline hääletusviis peaks tähendama rohkem konsensuslikuma kandidaadi eelistamist juhul kui keegi saab esimesi eelistusi, aga kellegi teise eelistused annavad punkte kokku rohkem. Üks variant on ka valida tööloikude esindajaid nende tööloikude kohtunike poolt, mida seadus ära nimetab, ehk nn kuriaalne valimisviis. Seda võimalust pole seni kasutatud, kuid kuna tööloikude eristamine on läinud varasemaga võrreldes täpsemaks, siis sai ka selline võimalus välja pakutud. Ka sellise valimisviisi puhul saab valida kas tavapärase enamushääletuse või eelistuspunktidega hääletuse vahel.

Varasemaga võrreldes on uus põhimõte, et ühest kohtust ei saa olla rohkem kui üks esindaja. See puudutab maakohtunike süüteo- ja tsiviilvaldkonna esindajaid ning ringkonnakohtunikke. Kui valimistulemuse järgi osutuks samast kohtust valituks mitu kandidaati, tuleb neist taandada see kandidaat, kes sai vähem hääli või punkte. Taandamist jätkatakse seni, kuni valituks osutub häälte või punktide arvestuses järgmine kandidaat teisest kohtust. Asendusliikmete küsimust ei reguleeri ka kehtiv kohtute seadus ning see on ette nähtud kohtunike täiskogu kodukorras. Täiskogu kodukord sätestab, kuidas põhikoosseisu liikme asendamise vajaduse korral määratakse asendusliige. Selle kohaselt kutsutakse liikme ülesandeid täitma häälte arvult järgmine kandidaat. Kuna see kord on juba kehtivas kodukorras reguleeritud, ei käsitle käesolev valimiskord asendusliikmetega seonduvat. Muud küsimused on valdavalt tehnilist laadi.

Nelja valimisviisi eristamisel saab välja tuua mitmeid plusse ja miinuseid. Seni kasutatud tavapärase enamushääletuse eelis on see, et valimiskord on lihtne, selge ja arusaadav. Samas võib olukorras, kus kandideerib mitu sarnase vaatega kandidaati või kujunevad välja erinevad leerid, häälte jagunemine nende vahel kaasa tuua toetuse killustumise. Seetõttu suunab enamushääletus samameelseid kandidaate koonduma ühe kandidaadi taha. Eelistuspunktidega hääletuse puhul, nagu eespool märgitud, eelistatakse pigem konsensuslikumat kandidaati, kes kogub esimese, teise ja kolmanda eelistuse alusel kokku kõige rohkem punkte. Kuriaalne valimisviis ütleb, et võistlust on vähem ja iga tööloik valib otse enda esindaja. Ka selle variandi puhul saab omakorda valida, kas kasutada tavapärasest häälteenamust või eelistuspunktidega hääletust.

Seni laekunud tagasiside on puudutanud eelkõige hääleõiguslike valijate ringi, mis on nüüd loodetavasti saanud kohtute seadusele vastava täpse tõlgenduse. Samuti on tehtud ettepanekuid täpsustada valimiskalendris kindlaid tegevusi, näiteks väitluse ja hääletamise aega ning hääletuslingi saatmise ajakava. Need täpsustused on valimiskorra ja valimiskalendri koostamisel arvesse võetud. Anu Uritamel oli veel kaks tähelepanekut. Esimene puudutas kandidaadi enesetutvustuse vormi, et miks on vaja eraldi vastust küsimusele „kes ma olen“, mitte üksnes kandidaadi nime või allkirja. Selgitaksin, et kandidaat, kes piirdub sellele küsimusele vastamisega üksnes oma nime märkimisega, jätab sisuliselt ühe enesetutvustamise võimaluse kasutamata. Teine tähelepanek puudutas hääletustulemuste kindlakstegemist. Üldpõhimõte on, et valituks osutub sõltuvalt valitud hääletusviisist kas enim hääli või enim punkte saanud kandidaat. Taandamise vajadus tuleneb põhimõttest, et samast ringkonnakohtust või samast maakohtust ei saa olla valitud rohkem kui üks kandidaat. Kui selline olukord tekib, taandatakse väiksema häälte või punktide arvuga kandidaat ning tema asemel loetakse valituks häälte või punktide arvestuses järgmine kandidaat teisest kohtust. Hilisema arutelu käigus teen valimiskorda veel ühe täpsustuse eelistuspunktidega hääletamise kohta, juhul kui seda eelistatakse. Kui kandidaate on vähem kui kolm või kui kohtunik hääletab vähem kui kolme kandidaadi eelistuse kohta, siis antakse

esimesele eelistusele alati kolm punkti. Kui tal on kaks eelistust, saab esimene eelistus kolm ja teine kaks punkti. Kui märgitakse kolm eelistust, jagunevad punktid vastavalt kolm, kaks ja üks. Kui kandidaate või märgitud eelistusi on vähem, siis järgmisi eelistusi ega nendega seotud punkte lihtsalt ei ole. Punktiarvestus algab seega alati kolmest punktist esimese eelistuse eest.

V. Kõve: Palun täpsusta asendusliikmete küsimust. Minu hinnangul ei näe uus kohtute seadus kohtute nõukogu puhul enam ette asendusliikmeid. Kui varasemas regulatsioonis oli asendusliikmete valimine nimetatud, siis kehtivas sõnastuses seda enam ei ole ning seadus sätestab üksnes liikmed. See oli teadlik otsus ja valik. Seetõttu palun täpsusta, millest tuleneb tõlgendus, et asendusliikmete loogika peaks uue kohtute nõukogu puhul siiski edasi kehtima.

V. Peep: See on õige. Varasemas eelnõu versioonis oli Riigikohtu ettepanekul juttu nii liikmete kui ka asendusliikmete valimisest, kuid teisel lugemisel jäeti asendusliikmete valimine eelnõust välja. Samas juhul tähelepanu, et kohtute seaduses räägitakse asendusliikmetest kohtunike täiskogu pädevust käsitlevas sättes. See puudutab teiste õiguselukutsete kutse sobivus-, eksami- ja konkursikomisjone, mille puhul on öeldud, et kohtunike täiskogu valib ka asendusliikmeid. Asendusliikmetest ei ole kirjas distsiplinaarkolleegiumi, koolitusnõukogu ega kohtute haldamise nõukoja juures. Kehtiv seadus ei näe ka ette asendusliikmeid, kuid täiskogu kodukord näeb ette, et juhul kui kohtunik välja kukub, siis saab talle asendust leida ja minu arust on see asi, mis võiks edasi kehtida.

K. Leichter-Tammisto: Me peame nagunii täiskogu kodukorda muutma.

V. Kõve: Varasemas kohtute seaduse redaktsioonis oli kohtunike täiskogu pädevust käsitlevas sättes (KS § 38 lg 3 p 3) sõnaselgelt ette nähtud, et kohtunike täiskogu valib kohtute haldamise nõukoja kohtunikest liikmed ja asendusliikmed. Kehtivas õiguses on see sõnastus muutunud ning sätestatud on üksnes liikmete valimine. Seetõttu tekkis mul küsimus, kas asendusliikmete regulatsiooni saab kohtute nõukogu puhul enam samal viisil kohaldada. Minu hinnangul ei pruugi kehtiv seadus enam ette näha asendusliikmete olemasolu kohtute nõukogus ning seetõttu tuleks selles küsimuses kujundada ühine arusaam.

M.-L. Mikli: Sul on täiesti õigus. Seda küsimust arutati juba varem, kas kevadel kohtujuhtide nõupäeval või KHN-is, ning jõuti järeldusele, et uue kohtute nõukogu puhul asendusliikmeid ei ole vaja ette näha. Seetõttu tuleks ka valimiskorras lähtuda sellest, et kohtute nõukogu kohtunikest liikmete puhul asendusliikmeid ette ei nähta.

V. Kõve: Kas keegi arvab, et peame asendusliikmed ette nägema?

R. Prigoda: Saan samuti aru, et uue regulatsiooni järgi asendusliikmeid enam ette nähtud ei ole.

V. Peep: Täpsustan siiski küsimust, mis tekib juhul, kui valitud kohtute nõukogu liige langeb hiljem nõukogu koosseisust välja. Sellisel juhul tuleb otsustada, kas korraldada uus kohtunike täiskogu või lähtuda valimistulemuste nimekirjast ja kutsuda nõukogu liikmeks häälte arvult järgmine kandidaat.

V. Kõve: See on praegu ühekordne valimiskord kohtute nõukogu valimiseks. Kui nõukogu on valitud, on võimalik edaspidiseks täpsemalt läbi mõelda, kuidas selliseid olukordi lahendada ja kuidas tulevased valimised korraldada. Praegu on oluline kiiresti vajalik valimiskord kehtestada.

V. Peep: Täpsustan, et täna arutatavas valimiskorras ei ole asendusliikmeid ette nähtud ega reguleeritud. Asendusliikmeid puudutav regulatsioon sisaldub kehtivas kohtunike täiskogu kodukorras. Paluksin sellisel juhul vaadata kehtiva kohtunike täiskogu kodukorra §-i 14.

K. Leichter-Tammisto: Kohtunike täiskogu kodukorda tuleb nagunii muuta, kuna see viitab kohtute haldamise nõukojale. Muudatuse käigus tuleb asendada viide kohtute nõukoguga ning eemaldada ka asendusliikmeid puudutav osa.

V. Kõve: Kui rakendusakt ei ole selles osas enam seadusega kooskõlas, ei saa seda asendusliikmete osas kohaldada.

V. Peep: Kui see on KHN-i selge soov ja seisukoht, siis tuleb sellest lähtuda. Igal juhul ei puuduta see täna arutatavat valimiskorda, milles asendusliikmeid ette nähtud ei ole.

V. Kõve: Meenutan, et algne mõte oli füüsilist täiskogu mitte korraldada. Kuna paari tunni pikkusele arutelule kohaletulek võib piirata osalevate kohtunike arvu, eelistame, et valimistel saaksid osaleda kõik kohtunikud. Seetõttu on valimised kavandatud elektroonilisena. Samas võiksid kandidaadid siiski koguneda ühte kohta ja end seal tutvustada. KÜsin üle ka varem arutatud mõtte: kas see, et kandidaadid kogunevad Tallinna Ringkonnakohtusse ning Kristjan neid seal modereerib, on jätkuvalt plaanis?

K. Siigur: Sellest mõttest tean ma esimest poolt: kandidaadid võiksid koguneda Tallinna Ringkonnakohtusse. Oleme Kristi ja Kariniga arutanud, et kindlasti tuleb otsustada, kas ringkonnakohtu majja tulevad üksnes kandidaadid või on võimalik lubada kohale ka publikut. Sellest sõltub korralduslik pool. Tõenäoliselt ei oleks publikut väga palju, kuid põhimõtteline küsimus on, kas selline võimalus üldse ette näha või mitte.

K. Leichter-Tammisto: Publiku lubamine muudaks tehnilise korralduse keerulisemaks, sest siis tuleks tagada ka saali tehniline võimekus, sh see, et saalis esitatud küsimused oleksid veebis osalejatele kuuldavad. Tehniliselt oleks lihtsam ja puhtam lahendus see, kui kandidaadid oleksid ühes ruumis, küsimused tuleksid veebist ning moderaator vahendaks neid.

V. Kõve: Kristjan, kas Tallinna Ringkonnakohtus on valmis kandidaate võõrustama?

K. Siigur: Jah, ruumid on olemas.

V. Kõve: Kas oled nõus ka seda kohapeal vedama ja kandidaate modereerima?

K. Siigur: Mõtleme selle läbi. Küllap leiame lahenduse.

V.-P. Liin: Mul on küsimus pigem üldisemalt: kust alternatiivsed valimiskorra variandid üldse tulid? Kas selle kohta oli mingi varasem arutelu, mis on mul kahe silma vahele jäänud? Mis oli probleem algse lihtsa korraga, mille järgi kandidaadid järjestatakse häälte arvu alusel ning vajaduse korral rakendatakse samast kohtust pärit kandidaatide puhul taandamise põhimõtet?

P. Kama: Riigikohtus saatis tehisaru abil koostatud analüüsi laiali ning sealt need variandid tulid.

V.-P. Liin: Kas selle algse lihtsa korra osas oli siis mõni sisuline probleem või tuli alternatiivsete variantide mõte lihtsalt Juhani ettepanekust?

V. Kõve: Sisulist arutelu nende variantide üle ei ole veel olnud. Kuna aega oli vähe ja Juhani saatis oma ettepaneku, edastas selle Viljarile, et ta selle üle vaataks. Viljar leidis sealt ilmselt mõtteid, mis talle sobisid, ning pakkus nende põhjal välja mitu varianti. Algne mõte oli lihtsam lahendus, kuid need alternatiivid tulid arutellu jooksvalt. Kuna ajaraam on väga napp, ei tahtnud me ka Juhani ettepanekut täielikult kõrvale jätta, vaid soovisime selle siiski läbi kaaluda, et teema täiskogul uuesti esile ei kerkiks.

T. Ereb: Mul on küsimus valimiskorra nende variantide kohta, mis lähtuvad valijate jaotamisest valimiskuuria järgi. Dokumendist ei selgu, kuidas saavad sellisel juhul hääletada Riigikohtu kohtunikud, kuna praeguse seaduse järgi ei kuulu nad ühtegi valimiskuuriasse.

V. Kõve: See tähendaks, et Riigikohtu kohtunikud jääksid valimistest üldse kõrvale. Väga hea küsimus. Viljar, palun kommenteeri.

V. Peep: Tiina tõi välja olulise probleemi, mis puudutab kuuriapõhist valimisviisi. Seetõttu jääme variandi juurde, mille kohaselt kõik hääleõiguslikud kohtunikud valivad kõiki kandidaate. Kuna Juhani tehisaru abil koostatud analüüsis oli rohkete lisavõimaluste juures ka oma eelistuse andmine, mis käis punktjärjestuse kohta, siis otsustasin selle valimisviisi sisse tuua. Eraldi arutelu selle kohta siiski toimunud ei ole.

V. Kõve: Saan aru, et võtad praegu neljast variandist kaks tagasi?

V. Peep: Jah. Alles jääb põhimõte, et kõik valivad kõiki. Küsimus on veel selles, kas kasutatakse tavapärasest hääletamist või antakse kolm eelistust 1–3 punkti.

K. Leichter-Tammisto: Tehnilise poole pealt lisan, et olemasoleva valimislehega on praegu realiseeritav variant nr 1. See võimaldab korraldada samal valimislehel ka kõik muud omavalitsusorganite valimised. Muude variantide puhul võib tekkida olukord, kus kohtunikele tuleb saata mitu eraldi hääletuslinki. See oleks ebamugav ning võib kaasa tuua selle, et osa kohtunikke hääletab ühe lingi kaudu, kuid unustab teised hääletused. Seetõttu eelistaksin isiklikult jätkata ühe hääletuslingiga, millega kohtunikud on juba harjunud. Mul tekkis aga küsimus kandidaatide nimekirja järjestuse kohta, mis oli küll kuuria versioonis. Kas see peab toimuma liisuheitmise teel? Seni on kandidaadid olnud nimekirjas perekonnanime tähestikulises järjekorras. Võib-olla on mõned põhimõtted selles korras liiga detailselt reguleeritud, eriti kui neid tuleks rakendada ka teiste omavalitsusorganite valimissedelite või plokkide puhul.

V. Kõve: Liisuheitmist ei ole tõesti vaja. Meil ei ole nii palju kandidaate, et kohtunikud ei suudaks nimekirja läbi vaadata. Ei tohiks eeldada, et nimekirjas esimesena olev kandidaat saab seetõttu automaatselt eelise. Minu hinnangul oleks mõistlikum jääda tavapärase lahenduse juurde.

K. Leichter-Tammisto: Võimalik on kandidaadid järjestada kas perekonnanime tähestikulises järjekorras või kandideerimisavalduse esitamise järjekorras. Avalduse esitamise aeg on meil olemas, sest avaldus esitatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Samas ei kujuta ma hästi ette, kuidas sekretariaat peaks iga kandidaadi puhul liisuheitmist korraldama.

V. Peep: Ütlen peenes ladina keeles: *mea culpa*. Juhani tehisarü abil koostatud „täiuslikust“ korrast oli kandidaatide juhusliku järjestamise ehk liisuheitmise mõte ainus punkt, mille ma sellesse hääletuskorda üle tõin.

T. Talviste: Ka minu arvates on täiskogul tähestiku järjekorras kandidaadid.

R. Prigoda: Mina pooldan tähestiku järjekorda.

A. Asi: Tähestiku järjekorras on mõistlik.

K. Siigur: Ma arvan kah, et tähestikuline on hea.

V. Kõve: Paneme kandidaadid tähestikuliselt järjekorda. Ka kirjalikult on juba avaldatud arvamust, et nimekirja võiks olla tähestikuline. Seni on see samuti nii olnud ja see on arusaadav lahendus. Teeme järgmiseks arvamuseringi.

K. Leichter-Tammisto: Tehnilise poole pealt lisan veel ühe tähelepaneku. Sõltuvalt sellest, milline valimismudel lõpuks valitakse, tundub mulle, et hääleõiguslike kohtunike nimekirja avaldamine siseveebis ei ole vajalik. Piisab sellest, kui kohtunik saab hääletuslingi ja saab selle kaudu hääletada. Me paneme nagunii siseveebi üles info testhääletuse toimumise ning selle toimumise perioodi kohta. Isikute nimede ja e-posti aadressidega nimekirja avaldamine tundub ebavajalik lisatoiming. Kui keegi testhääletuse osas linki ei saa, siis ta saab meie poole pöörduda ning siis saame kontrollida, kas ta on mingil põhjusel nimekirjast välja jäänud.

V. Kõve: Peame kõigepealt tegema põhimõttelise valiku hääletusviisi osas ning seejärel läheme valimiskorra tekstiga punkt-haaval edasi. Saan aru, et muus osas on variandid üldjoontes sarnased ning erinevus seisneb eelkõige selles, kas kasutada tavapärasest enamushääletust või punktidega eelistushääletust. Teeme esmalt selle valiku, võtame seejärel ühe korra aluseks ja käime selle läbi. Palun avaldage arvamust, kas jääme senise lihtsa enamushääletuse juurde või liigume keerulisema punktisüsteemi poole.

A. Uritam: Mina pooldaksin praegu võimalikult lihtsat lahendust. Tegemist on ühekordse valimisega ning see tuleb korraldada kiiresti. Oluline on, et kohtunikud saaksid aru, mida ja kuidas nad hääletavad, ning et nad üldse hääletamisel osaleksid. Kui hakkame nüüd punktisüsteemi kasutama, võib see tekitada segadust, eriti arvestades, et inimesed tulevad tööle pärast puhkuseperioodi. Kui uus kohtute nõukogu on valitud ja hakkame koostama püsivamat korda, saame selle põhjalikumalt läbi arutada ja selgemalt läbi kirjutada. Praegu ei ole minu hinnangul mõistlik uut ja keerulisemat süsteemi kasutusele võtta.

K. Siigur: Olen Anuga nõus. Teeme võimalikult lihtsalt. Mulle iseenesest eelistushääletuse süsteem põhimõtteliselt meeldib rohkem, kuid praeguseks ühekordseks valimiseks tuleks kasutada tavapärast enamushääletust, nagu varemgi.

R. Prigoda: Olen samuti nõus, et esimese korra jaoks ei peaks uut süsteemi kasutusele võtma. Jätkame hääletamisel samamoodi nagu seni, et kohtunikud ei peaks hakkama uut korda eraldi läbi mõtlema.

T. Talviste: Ei ole mõistlik keeruliseks asja teha, kõige lihtsam on esimene variant ja kõigil viis häält.

V. Kõve: Kas keegi soovib väga toetada punktisüsteemi kasutamist? Kui jah, siis palun öelge see praegu välja ja paneme küsimuse hääletusele. Kui keegi sõna ei soovi, siis paneksin selle KHN-i liikmete hääletusele, et seisukoht oleks fikseeritud. Küsimus on selles, kas võtame edasise töö aluseks Viljari variandi nr 1 või variandi nr 2. Variant nr 1 tähendab senist lihtsat enamushääletust, variant nr 2 punktidega eelistushääletust. Viljar, palun täpsusta.

V. Peep: Kui võtta aluseks fail, mille pealkiri lõpeb sõnadega „kõik valivad kõiki“ ja kus ei ole kuuriaid, tuleb sellest välja jätta need paragrahvid, mille järel on märges „valik 2“. Need sätted puudutavad punktidega eelistust.

V. Kõve: Selge. Seega on valida kahe variandi vahel. Küsin kõige lihtsamalt: kes toetab varianti nr 1, ilma kuuriata ning ilma punktieelistusega? Ehk sisuliselt algset varianti.

KHN-i liikmed hääletavad selle osas, kes toetab alternatiivi nr 1, mille kohaselt kõik hääleõiguslikud kohtunikud valivad kõiki kandidaate ilma punktieelistusega.

Poolt: 9

Vastu: 0

V. Kõve: Võtame nüüd ette Viljari variandi nr 1. Arvan, et kõige mõistlikum on minna tekstiga punkthaaval edasi. Kui kellelgi on märkusi või täiendusi, palun need kohe välja tuua, sest ideaalis peaksime korra täna kinnitama, et saaksime selle käiku panna ja valimiste korraldamisega edasi liikuda.

Valimiskorra sissejuhatus ja § 1 puudutavad täiskogu kokkukutsumise ja valimise eelteavet. Mul on küsimus sekretariaadi moodustamise kohta: kuidas sekretariaat moodustatakse ja kas see toimub Riigikohtu esimehe käskkirjaga? Kuidas seda seni korraldatud on?

V. Peep: Sekretariaadi moodustamine on reguleeritud kohtunike täiskogu kodukorras. Selle järgi moodustab sekretariaadi Riigikohtu esimees.

V. Kõve: Saan aru. Seni ei ole me sellisel viisil hääletust korraldanud; tavapäraselt on sekretariaadi küsimus täiskogul läbi käinud.

K. Leichter-Tammisto: Jah, täiskogu kodukord näeb ette sekretariaadi moodustamise. Seejuures on järjestus mõnevõrra eripärane: valimistega seotud ettevalmistused tuleb teha enne täiskogu, kuigi sekretariaadi moodustamine seondub täiskogu regulatsiooniga.

V. Kõve: Kui saadame hääletuslingid laiali, peaksime ilmselt ühtlasi teavitama ka sekretariaadi koosseisust, et vajaduse korral oleks võimalik enne hääletust küsimusi või vastuväiteid esitada. Seda ei pea aga ilmselt valimiskorda eraldi kirjutama.

K. Leichter-Tammisto: Jah, pigem mitte.

Toimub punkthaaval arutelu valimiskorra teksti üle ning sõnastatakse ühiselt teksti parandusettepanekuid. Edasi on välja toodud iga paragrahvi osas peamised mõtted ja lõplik otsus muudatuste osas.

§ 1. Täiskogu kokkukutsumise ja valimise eelteave

Muudatusettepanekuid ei tehtud.

§ 2. Ülesseadmise tähtaeg

Leiti, et sõnastus peaks olema paindlikum ning sisaldama sõna „hiljemalt“. Samuti arutati, kas 14 päeva on praeguses kitsas ajaraamis piisav tähtaeg, kuid lõpuks liiguti edasi lahendusega, et kandidaadid tuleb üles seada hiljemalt 14 päeva enne täiskogu.

Lisaks arutati kandidaatide väitluse ja hääletamise ajakava osas. Tõdeti, et kui häält pärast andmist muuta ei saa, peaks hääletamine algama alles pärast kandidaatide tutvustust ja väitlust. Kuna täiskogu päeval võib pärastlõunane ajakava olla kohtute jaoks keeruline, pakuti lahendusena, et väitlus võiks toimuda täiskogule eelneval päeval ning hääletamine täiskogu päeval kindlas ajavahemikus. Seda lahendust peeti põhimõtteliselt mõistlikuks, võrdseks ja õiglaseks.

Muudatus: Lepiti kokku sõnastuses „hiljemalt 14 päeva enne täiskogu“.

§ 3. Kandidaadi enesetutvustus

Arutelu keskendus sellele, kui detailselt peaks valimiskord reguleerima kandidaatide enesetutvustust ja debatti. § 3 puhul leiti, et etteantud küsimused kandidaadi enesetutvustuses on ebavajalikud ja kohmakad. Kandidaadile võib ette anda mahu, kuid ta peaks ise otsustama, kuidas oma kandideerimist põhjendab. Samuti arutati, kas kasutada väljendit „enesetutvustus“, „kandideerimise põhjendus“ või „motivatsioonikiri“, ning lõpuks eelistati „motivatsioonikirja“. Mahupiirangu osas peeti vajalikuks sätestada konkreetne ülempiir, et kandidaatide esitatud tekstid oleksid võrreldavas mahus.

Muudatus: § 3 otsustati sõnastada lühidalt ja loobuda etteantud küsimustest. Kandidaat peab esitama sekretariaadile enda ülesseadmisel kuni ühe lehekülje (kuni 1800 tähemärki koos tühikutega) pikkuse motivatsioonikirja.

§ 4. Kandidaatide avaldamine

Leiti, et kandidaatide nimekirja avaldamise aeg peaks olema valimiskorras selgelt sätestatud, et kohtunikel jääks piisav aeg kandidaatide ja nende motivatsioonikirjadega tutvumiseks. Sõnastus „viivitamatult“ ei sobinud enam olukorras, kus kandidaatide ülesseadmise tähtaeg on sõnastatud paindlikult „hiljemalt 14 päeva enne täiskogu“. Leiti, et kandidaatide nimekirja avaldamise aeg peaks olema siiski selgelt sätestatud, et kohtunikel jääks piisavalt aega kandidaatide ja nende motivatsioonikirjadega tutvumiseks. Kuupäevade valimiskorda kirjutamist ei peetud sobivaks, sest täiskogu toimumise kuupäev ei ole valimiskorras endas sätestatud. Konkreetne kalender lisatakse eraldi Riigikohtu esimehe kutsele. Seetõttu peeti sobivaks lahenduseks, et kandidaatide nimekiri avaldatakse ülesseadmise viimasele päevale järgneval tööpäeval.

Arutati, kas kandidaatide rühmitamisel tuleks lähtuda „valdkonnast“ või „osakonnast“ ning kas valimiskorda peaks lisama täpsema regulatsiooni nende kohtunike kohta, kes lahendavad eri liiki asju. Leiti, et kuigi seaduse üleminekusätete ja kohtute sisemise tööjaotuse tõttu võib mõnel üksikul juhul tekkida ebaselgust, ei ole vaja valimiskorda selle tõttu keerukamaks muuta. Põhiline seisukoht oli, et kohtunikud teavad üldjuhul ise, millises valdkonnas nad põhiliselt tegutsevad, ning ajutine või kõrvaline kokkupuude teise valdkonna asjadega ei muuda nende põhilist spetsialiseerumist. Kui konkreetse kandidaadi valdkonna määratlemisel tekib praktiline küsimus, saab sekretariaat selle kandidaadiga üle täpsustada.

Muudatus: § 4 otsustati sõnastada ühe lõikena. Kandidaatide järjestamise kohta eraldi regulatsiooni ei lisata ning liisuheitmist ette ei nähta. Sekretariaat avaldab kandidaatide ülesseadmise viimasele päevale järgneval tööpäeval kandidaatide nimekirja koos kandidaatide motivatsioonikirjadega kohtunike ametialase e-posti ja kohtute sisevõrgu kaudu ning rühmitab kandidaadid vastavatesse kategooriatesse.

§ 5. Hääletuse vorm

Muudatusettepanekuid ei tehtud.

§ 6. Hääleõigus

Hääleõiguse puhul leiti, et lisaks senistele alustele tuleb viidata ka kohtute seaduse §-le 95, mis puudutab kohtuniku volituste peatumist distsiplinaarmenetluse tõttu. Peamise praktilise probleemina tõstatati lapsehoolduspuhkusel olevate kohtunike olukord. Lapsehoolduspuhkusel olevatele hääleõiguslikele kohtunikele tuleb tagada tegelik võimalus hääletada, isegi kui neil puudub tavapärane ligipääs töömeile või tööarvutile. Peamise korraldusliku lahendusena leiti, et kohtute esimehed peavad välja selgitama lapsehoolduspuhkusel olevad hääleõiguslikud kohtunikud, esitama nende kohta nimekirja ning tagama, et nad saavad valimiste kohta info ja hääletuslingi kätte. Tehnilise poole pealt tuleb vajaduse korral pöörduda IT-abi või RIT-i poole, et vastavate kohtunike töömeile või kasutajakonto ligipääs valimiste ajaks taastataks. Eelistati lahendust, kus hääletamine toimub töö e-posti kaudu saadetud lingi abil, sest see võimaldab hääled kokku lugeda ühtses elektroonilises süsteemis ja vähendab käsitsi korraldamisega seotud vigade ohtu. Alternatiivina mainiti võimalust, et tehnilise ligipääsu puudumisel saaks kohtunik hääletada kohtumajas tööarvuti kaudu, kuid ka see peaks jääma elektroonilise hääletamise raamidesse. Rõhutati, et hääleõiguslik kohtunik ei tohi jääda hääletamisest kõrvale üksnes tehnilise ligipääsu puudumise tõttu. Tegemist on põhimõttelise küsimusega ning hääletamisvõimalus tuleb tagada kõigile hääleõiguslikele kohtunikele.

Muudatus: hääleõiguse sätte juurde lisatakse viide kohtute seaduse §-le 95.

§ 7. Testlink ja hääletuslink

§ 7 puhul sooviti vältida liigset detailsust. Leiti, et valimiskorda ei peaks kirjutama hääletuslingi täpset tekstilist sisu, vaid piisab sellest, et hääletada saab ühe korra ning pärast hääle andmist link deaktiveeritakse. Samuti peeti oluliseks, et testhääletuse ja hääletusperioodi info avaldatakse ka siseveebis, et hääleõiguslikud kohtunikud saaksid aegsasti kontrollida, kas link on nendeni jõudnud.

Muudatus: Täpne tekst asendatakse fraasiga „hääletamise kohta teade“, muu jääb samaks.

§ 8. Vastuväited hääleõiguslike nimekirjale

Muudatusettepanekuid ei tehtud. Kohtunikul on õigus esitada vastuväide nii enda kui ka teise kohtuniku hääleõiguslike nimekirja kandmise või kandmata jätmise kohta.

§ 9. Kandidaatide väitlus

Muudatusettepanekuid ei tehtud.

§ 10. Häälte arv

Arutati, kas ringkonnakohtunike puhul peab valija andma ühe hääle Tallinna ja ühe Tartu Ringkonnakohtu kandidaadile. Leiti, et sellist piirangut ei ole vaja ega seadusest ei tulene. Valija võib anda kaks häält neile ringkonnakohtunike kandidaatidele, keda ta toetab. Seadusest tulenev piirang, et ühest ringkonnakohtust ei saa valituks osutada rohkem kui üks kandidaat, rakendub hiljem tulemuste kindlakstegemisel § 11 alusel.

Kokkuvõttes leiti, et § 10 sõnastust ei ole vaja muuta.

§ 11. Hääletustulemuste kindlakstegemise erisused

Tähelepanu juhiti, et maakohtute puhul võib tulemuste kindlakstegemise järjekord teoreetiliselt mõjutada seda, kas valituks osutub tsiviil- või süüteovaldkonna kandidaat. Arutelu käigus leiti siiski, et määrav ei peaks olema häältelugemise järjekord, vaid kandidaatide saadud häälte arv. Selgitati, et § 10 tagab häälte võrreldavuse kategooriate vahel: igal valijal on tsiviil- ja süüteovaldkonna maakohtunike puhul kummaski kategoorias üks hääl. Kui samast kohtust saavad eri kategooriates enim hääli mitu kandidaati, tuleb võrrelda nende häälte arvu. Valituks loetakse neist rohkem hääli saanud kandidaat ning teises kategoorias liigutakse pingereas edasi järgmise kandidaadini, kes on teisest kohtust. Sama loogika kehtib ka juhul, kui sama kohtu kandidaate on pingereas mitu järjest. Tähelepanu juhiti, et praegune sõnastus ei olnud kõigile üheselt arusaadav ning mõiste „taandamine“ võib jätta eksliku mulje eraldi menetlustoimingust. Seetõttu peeti vajalikuks sõnastust lihtsustada. Samuti märgiti, et võrdsete häälte korral tuleb lähtuda kohtunike täiskogu kodukorras sätestatud korrast: esmalt võrreldakse kohtunikustaaži ning vajaduse korral otsustatakse tulemus liisuheitmise järgi. Tõstatati ka küsimus, mis

saab juhul, kui pingereas ei ole enam kandidaati teisest kohtust. Leiti, et sellisel juhul tekiks praktiline probleem ja vajaduse korral tuleks kaaluda uusi valimisi. Samas eeldati, et suuremates valdkondades peaks olema võimalik leida piisav arv kandidaate eri kohtutest.

Muudatus: § 11 sõnastust muudetakse lihtsamaks. Senise „taandamise“ sõnastuse asemel kasutatakse järgmist põhimõtet: kui valituks on osutunud rohkem kui üks kandidaat samast kohtust, siis vähem hääli saanud kandidaadi asemel loetakse valituks häälte arvult järgmine kandidaat muust kohtust.

§ 12. Hääletustulemuste teatavakstegemine ja talletamine.

Muudatusettepanekuid ei tehtud.

Viljar Peep teeb dokumendis parandused.

V. Kõve: Kasutan korraks aega ja küsin Astridilt, kuna pead võib-olla varem lahkuma. Viimase päevakorrapunktina oli tõstatatud küsimus, mida teha .ru domeeniga meiliaadressidelt saabuvate kirjadega. Me peame seda teemat arutama, kuid kui sind hiljem enam kohal ei ole, siis oleks hea juba praegu teada, milline on prokuratuuri seisukoht ja kuidas kavatsed .ru aadressidelt saabuvatesse kirjadesse suhtuda.

A. Asi: Meil ei ole praegu eraldi poliitikat ega konkreetset plaani. Tegelikult peab meilifilter juba praegu väga palju kahtlaseid kirju kinni ning alati ei pruugi me neist isegi teada saada. Kui saajale tuleb teavitus, et kiri on pandud karantiini, on seni olnud iga saaja otsustada, kas ta võtab selle karantiinist välja või mitte. Selline praktika on juba mõnda aega toiminud. Olen siiski nõus, et selle kohta tuleks teha teavitus nii asutuse sees kui ka väljapoole. See teavitus võiks olla pigem üleriigiline, sest kirjad ei jää kinni ainult meie asutuses. Kui riigiasutustega soovitakse suhelda, tuleks inimestele selgitada, et võimalusel tuleks kasutada muid meiliaadresse.

V. Kõve: Meil on praegu vaidluse all, kas .ru aadressidelt saabuvad kirjad tuleks üldse tähelepanuta jätta või tuleks nendele siiski valikuliselt ligi pääseda. Kas prokuratuuri plaan oleks see, et alates 1. septembrist jäävad kõik .ru aadressidelt tulnud kirjad lihtsalt tähelepanuta?

A. Asi: Ma ei näe, et kui kiri meieni jõuab ja selles on sisuline teave, et meil oleks alust see üksnes saatja aadressi tõttu tähelepanuta jätta. Näiteks kui tegemist on kuriteoteatega, siis ma ei näe võimalust seda mitte menetleda üksnes põhjusel, et see tuli .ru aadressilt.

V. Kõve: Näiteks kui teade puudutab rasket kuritegu, ei saa seda lihtsalt kõrvale jätta. Saan aru, et praegu teil selget poliitikat veel ei ole.

A. Asi: Jah, praegu selget poliitikat ei ole. See teema tuleb meil kuu lõpus juhtkonnas arutusele. Samas ma ei näe, et see oleks meie pädevuses otsustada, et teatud domeenilt saabunud kirju üldse vastu ei võeta. Sama loogika kehtiks ka juhul, kui keegi saadab Venemaalt tavapostiga kirja — me ei saa lihtsalt öelda, et selliseid kirju me vastu ei võta ega nendega sisuliselt ei tegele.

V. Kõve: Selge. Ma ei soovi praegu avada kogu infolaua diskussiooni, tahtsin lihtsalt enne sinu lahkumist sinu seisukohta kuulda.

A. Asi: Jah. Mina ei näe võimalust keelduda nende kirjadega sisuliselt tegelemast, kui need meieni jõuavad.

Viljar Peep esitab KHN-ile parandustega korra ülevaatamiseks. Toimub ühine lõplik valimiskorra sõnastamine.

KHN-i liikmed hääletavad kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise korra lõppteksti toetamise osas.

Poolt: 9

Vastu: 0

V. Kõve: Viljar saadab meile hiljem lõpliku puhta teksti. Nüüd tuleb korda kommunikeerida koos kutse ja kalendriga.

Otsus: KHN kinnitab kohtute nõukogu kohtunikest liikmete valimise korra.

2. **Ülevaade kohtureformi ettevalmistustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Viljar Peep

V. Kõve: Viljar, palun anna ülevaade reformi seisust.

V. Peep: Kohtureformi rakendamist veavad praegu ministeeriumi poolt mina ning kohtute poolt kohtudirektorid. Selleks on moodustatud rakkerühm. Olen koondanud kõige olulisema info ühe lehekülje pikkusesse memosse. Ülejäänud materjalid on küll mõnevõrra uuendatud, kuid sisuliselt samad, mis olid arutusel eelmise koosseisu viimases KHN-is maikuu. Kõige rohkem oleme seni tegelenud tulevase kohtuhaldusteenistuse põhimäärusega, mis sätestab ka ülesannete jaotuse uue teenistuse ning kohtute vahel ja sellest sõltub, milline koosseis liigub teenistusse ja milline jääb kohtutesse.

Kohtuhaldusteenistus on kavandatud kahesuunalise asutusena. Ühelt poolt on sellel kohtusüsteemi üldine strateegiline vaade, sealhulgas kohtute nõukogu teenindamine, eelarvestamine ja analüütika. Teiselt poolt koondatakse sinna need tugiteenused, mille kohtusüsteem otsustab keskele tasandile tuua. Me ei paku praegu suuri ja järske muudatusi, vaid läheme samm-haaval. Esialgse ettepaneku kohaselt liiguksid kohtuhaldusteenistusse tänased ühised üksused ja ühised ametikohad lisaks halduse, eelarve ja analüütikaga tegelejatele. Mõningane eriarvamus puudutas personaliteenistust. See on praegu ühine teenistus, kuid Priit Kama seisukoht oli, et seda ei peaks mitte kohtuhaldusteenistusse üle viima, vaid tänane teenistus tuleks kohtute vahel laiali jagada. Teine valikukoht puudutas kommunikatsiooni. Enamus, sealhulgas Kristi Kirsberg, leidis, et mõistlik oleks moodustada üks kommunikatsiooniüksus, säilitades samal ajal seose Riigikohtuga, et kohtute kommunikatsioon hõlmaks kõiki kolme kohtuastet. Ühise üksuse eelis oleks see, et inimeste asendamist, strateegilist juhtimist ja ühiste juhiste andmist oleks lihtsam korraldada, ilma et oleks vaja sõlmida eraldi asutustevahelisi kokkuleppeid. Inimesed jääksid füüsiliselt sinna, kus nad praegu töötavad, kuid juhtimine ja töökorraldus oleksid ühtsemad. Kohtukantselei suuna osas tähendaks praeguste ühiste üksuste üleviimine eelkõige tõlke, arhiivi, infoteeninduse, andmekvaliteedi ja muu sarnase koondamist. Kui mitte teha kogu kantselei personali korraga kohtuhaldusteenistuse alla toomist, oleks mõistlik jätkata samm-sammult tootestamise mudeliga, nagu ühiste üksuste loomisel seni on tehtud. See tähendab, et võetakse üks konkreetne funktsioon, näiteks kättetoimetamine või otsuste jõustamine, hinnatakse projektina ära selle tööprotsessid, tsentraliseerimise võimalik kasu ja mõju ning seejärel tehakse otsus. Selline lähenemine on paremini hallatav ja mõõdetav.

Lahkub Astrid Asi.

Eelarve paigutus, koosseis ja palgafond sõltub sellest, millised ülesanded ja ametikohad kohtuhaldusteenistusse üle viiakse ning jäävad jagatuks kaheksa kohtu ja keske kohtuhaldusteenistuse vahel. Keske kohtuhalduse korraldamiseks tuleb ministeeriumist kaasa ligikaudu 0,35 miljonit eurot ning infosüsteemi vastutava töötaja personalikulu ligikaudu 0,1 miljonit eurot. Majanduskulude osas pakkusid kohtudirektorid ja finantsinimesed üksmeelselt, et mõistlik oleks tõsta majanduskulud kohtuhaldusteenistusse kokku nii, et igal kohtul oleks oma limiit või eraldi, kuid vajaduse korral saaks puudujääke ja ülejääke asutuste vahel paindlikult ümber korraldada. Kui kohtute nõukogu peab seda vajalikuks, saab ta eelarve jaotust ümber kujundada. Oluline põhimõte on, et sisemist jaotust saab muuta veel enne eelarve vastuvõtmist ning ka aasta sees, sest kohtute nõukogul hakkavad oma eelarvepeatüki piires olema ministri õigused vahendite ümberpaigutamiseks.

Kärpe osas on praegune teadmine, et selle maht on ligikaudu 0,7 miljonit eurot. Seda oleks võimalik suhteliselt valutult katta, ilma et peaks tõsisemalt koosseisu kallale minema. Justiits- ja digiminister ei ole jätkuvalt nõus Rahandusministeeriumi ametnike seisukohaga, et remondikulu ei tohiks kärpe katteallikana kasutada. Meie hinnangul oleks kohtutel sellises mahus remondikulu nagunii keeruline ära kasutada. Seetõttu jääme väga tungivalt seisukohale, et ligikaudu 0,8 miljoni euro suurune kärpe tuleks katta RKAS-i remondikulude arvelt. Eelarve lõplikud numbrid võivad veel muutuda. Muutuda võivad indeksid ning täiendavaid muudatusi võib tulla ka muude otsuste kaudu, nt RKAS-i koodiga. Seetõttu lõplikke arve praegu veel ei ole. IT-arenduste osas on erineva tõenäosusega võimalusi saada lisaraha.

Viimane areng oli see, et vahepeal poole miljonini kärbitud uue KIS-i arendamise kulu osas naaseme ministri soovil alge taotluse juurde, milleks on 2 miljonit eurot. Ühtlasi küsime paindlikkust personalikulu kasutamiseks ka 2027. aastal. Lisaks on veel üks Danske taotlus, mis on praegu ebaselgem, ning väiksema tõenäosusega on võimalikud RES-i lisataotlused IT-arendusteks.

Kohtute 2027. aasta eelarve esitab 2026. aastal veel Justiits- ja Digiministeerium vana korra järgi, kuid see on sõnastatud eraldi põhiseadusliku institutsiooni eelarvena. Oleme püüdnud läbi mõelda ka vastava seletuskirja ülesehituse. Seletuskirja kõige olulisem osa on kohtute töomahu prognoosimise metoodika. Oleme vältinud näitajate meelevaldset määramist. Julgen väita, et tegevuspõhise eelarve seletuskirjades kasutatakse sageli suhteliselt abstraktseid või väheütlevaid indikaatoreid. Meie pakume kasutada näitajat, mida kasutavad ka Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon õigusemõistmise tulemustabeli koostamisel — eeldatav menetluse kestus. Seda saab prognoosida aasta alguse jäägi ja eeldatava asjade arvu põhjal. 2027. aasta kohta on võimalik seda varasemate andmete põhjal projekteerida. Kui eelarvestamine, töömaht ja menetlusõigus oluliselt ei muutu, annab see menetlusliikide kaupa usaldusväärse pildi sellest, milline on kohtute tegelik olukord järgmisel eelarveaastal. See võimaldab ka seadusandjale ja eelarveotsustajatele selgelt näidata, millised tagajärjed võivad olla näiteks kriminaalmenetluse üldmenetluse või muude menetlusliikide puhul. Samuti saab seejuures tuua välja teadaolevad võimalikud arengud, näiteks maksekäskude arvu vähenemine või tarbijakrediidi hagide arvu suurenemine.

Rakendusaktide loetelu on kujunenud üsna pikaks. Kõige olulisem neist on kohtuhaldusteenistuse põhimääruse kavand, mis täpsustab, kuidas teenistus tööle hakkab ning milline on tööjaotus kohtute ja teenistuse vahel. Oleme pakkunud, et tsentraliseeritud teenuste juurde, mida teenistus kohtutele osutab, tuleks kehtestada senisest täpsemad reeglid. Tuleb eristada täielikult tsentraliseeritud tegevusi, näiteks IT-arendus, ja jagatud juhtimispädevusega tegevusi, näiteks tõlketöö või personalitöö korraldamine. Nende kohta tuleks välja töötada toimemudelid, milles oleks juhtimismatriksi alusel selgelt näha, kes millise tööloigu eest vastutab. See on oluline, et tsentraliseeritud tugiteenused oleksid ühtemoodi ja läbipaistvalt korraldatud. Rakendusmäärustest olulisema sisulise muudatusena kaob tänane kohtukantselei kodukord ning kohtumaja juhtimist puudutav regulatsioon liigub kohtute kodukordadesse. Alles jääb kohtute ühine asjaajamiskord. Olen rääkinud ka andmekvaliteedi inimestega ning see on tõenäoliselt koht, kus tuleks tänane reeglistik sisuliselt üle vaadata, sest see on pigem paberipõhise asjaajamise loogikast lähtuv kord. Kohtute tasandile jääb kohtute kodukordade kehtestamine, mis mõnevõrra laieneb ja hõlmab ka tänaseid eraldi kordasid, näiteks sisekorraeeskirju. Registrate valdkonnas on samuti muudatusi. Tsiviilõiguse talitus, kes ministeeriumis seda suunda veab, on lubanud korraldada selle jõulisema uuendamise ning suhelda Tartu Maakohtuga, kelle vastutusalas on äriregistri ja kinnistusraamatu suund. Personalivaldkonna kordasid on praegu mitu: koosseisude kehtestamise kord, teenistuskordade klassifikaator, värbamise ja valiku kord, koolituskord, nõuded haridusele, kogemustele ja teadmistele ning palgajuhend. Minu ettepanek on liita need üheks kohtupersonali korraks ning olen seda arutanud ka asjaosalistega.

Kohtudirektorite poolt koostatakse kohtute sisene rakenduskava. Seda arutame 14. augustil kohtujuhtidega rakkerühmas ning seejärel saame selle teadmiseks ka listi saata. Eesmärk on, et kõik küsimused, mis võiksid oktoobris kohtute nõukogu lauale jõuda, oleksid selleks ajaks läbi töötatud, alternatiivid välja toodud ja nõukogul oleks võimalik teha valikuid. Nõukogu võib neid ettepanekuid kasutada, valida erinevate variantide vahel või otsustada vajaduse korral ka teisiti, kuid ta ei pea alustama tühjal kohalt. Harju Maakohtus asuv personaliteenistus saab omalt poolt teha tehnilisi ettevalmistusi, mis on vajalikud kohtuhaldusteenistuse direktori konkursi väljakuulutamiseks. See on lühidalt praegune pilt kohtureformi ettevalmistustest.

V. Kõve: Aitäh, Viljar. Sinu ülevaatest jäi mulje, et kõik liigub rahulikult edasi ja ees ootab väga palju dokumente. Mul on siiski mõned praktilised küsimused. Ajakava on erakordselt tihe. Kui uus kohtute nõukogu valitakse, siis tuleb lisaks kõigile kavandatavatele kordadele tagada ka see, et kohtuhaldusteenistus reaalselt tööle hakkaks. Mis on ajaraam kohtuhaldusteenistuse juhi leidmiseks? Kus see asutus füüsiliselt paiknema hakkab? Kes sinna üle tulevad? Kas meil on olemas praktiline tegevusplaan selle kohta, kuidas kõik 2027. aasta algusest tegelikult toimima hakkab nii, et kohtuhaldus on võimalik ministeeriumist lahutada? Kas see on realistlik?

V. Peep: Minu hinnangul on see on kiire ja keeruline, kuid siiski realistlik. Kohtuhaldusteenistus peaks toimima sarnaselt tänaste ühiste teenistustega, mille töötajad paiknevad üle Eesti kohtumajades. Ka tulevase teenistuse töötajad paikneksid üle Eesti kohtumajades. Eraldi küsimus on strateegilise ja

kohtusüsteemiülese poole, sealhulgas analüütika ja kohtute nõukogu teenindamise korraldamine, kus tuleks inimestele kiiresti kommunikeerida. Jätsin eelnevalt mainimata, et kogu rakendustöö juures tuleb väga palju tähelepanu pöörata kohtute sisesele kommunikatsioonile. Kohtuametnike jaoks on kõige olulisem küsimus, kuidas reform neid mõjutab ja kuhu nad edaspidi paigutuvad. Ametliku otsuse selle kohta, millised tugiteenused ja ametikohad kohtuhaldusteenistusse viiakse, teeb kohtute nõukogu. Kohtudirektorite hinnangul võiks kohtuhaldusteenistuse direktori konkursi läbiviimine võtta ligikaudu 6–8 nädalat.

V. Kõve: Kui konkurss kestab 6–8 nädalat, tähendab see, et direktorit ei pruugi enne aasta lõppu olla. Küsimus on ka selles, kus ta füüsiliselt paiknema hakkab. See ongi minu põhimure olnud algusest peale, et me läheme uuele aastale vastu ilma juhita ja sisuliselt ettevalmistamata. Kas on juba kokku lepitud, kuhu direktor tuleb, kes ministeeriumist üle liigub ja milline on praktiline tegevusplaan? Meil ei ole vaja ainult kordi, vaid ka päriselt toimivat plaani.

L. Naaber-Kivisoo: Hans ja Tiina on koostanud rakendustegevuste tabeli, kus on umbes 83 erinevat tegevust. Selles tabelis on need küsimused läbi töötatud. Enne kui me selle KHN-i ette toome, peame seda omavahel veel arutama, kuid üldjoontes on nendele küsimustele vastused olemas. Kohtudirektorid on viimase paari kuu jooksul väga aktiivselt koostanud kohtute poolset rakendusplaani. Kuna suvepuhkuste tõttu ei ole rakkerühmal olnud võimalik vahepeal kokku saada, arutame need küsimused 14. augustil veel üle ja seejärel saame plaani esitada.

V. Kõve: Miks on direktori leidmiseks vaja 6–8 nädalat? Inimeste ring, kes sellele kohale reaalselt kandideerida võiksid, on ilmselt väga piiratud. Kas seda protsessi ei saaks kiirendada? Kohtuhaldusteenistus ei hakka ilma juhita tööle.

L. Naaber-Kivisoo: Konkursi saab võib-olla kiiremini läbi viia, kuid küsimus on ka selles, millal inimene reaalselt tööle saab asuda. Nagu oleme varemgi öelnud, siis üleminekuaeg ongi ebanormaalselt lühike. Peame selles ajaraamis tegema nii palju kui võimalik.

V. Kõve: Minu algne eelistus oli, et esimese kohtuhaldusteenistuse juhi oleks võinud ametisse nimetada juba minister, kasvõi ajutiselt, ning vajaduse korral aasta pärast ümber hinnata. Praegu teeb mulle muret see, et ametlikku juhti veel ei ole. Olen kollektiivse juhtimise suhtes väga skeptiline ega usu, et see sellises olukorras hästi toimiks. Aga loodame ja vaatame.

L. Naaber-Kivisoo: Ka asutust ennast ei ole veel ametlikult olemas.

P. Kama: Seda saab teha järk-järgult. Põhimõtteliselt võib asutus esialgu olla väga väike — näiteks alguses on olemas tühi direktori ametikoht, seejärel leitakse direktor ning siis antakse vastavalt edasistele otsustele ja aruteludele funktsioonid kohtutest järk-järgult üle.

V. Kõve: See tähendab minu hinnangul üsna kaootilist olukorda. Meil ei ole sellist aega. Kui eelarvet hakatakse Riigikogus arutama, peab meil olema väga selge nägemus, mida me selle rahaga teeme ja kuidas kohtuhaldusteenistus tööle hakkab. Kui läheme eelarveläbirääkimistele jutuga, et midagi hakkab tulema, kuid täpset plaani veel ei ole ja vaatame jooksvalt, siis see ei ole veenev.

P. Kama: Küsimus on selles, et ressursi ja seaduse tasemel ei jagata kohtute ja kohtuhaldusteenistuse eelarvet eraldi. Raha tuleb küsida ikkagi funktsioonide täitmiseks. Ajakava on tõesti ebaloomulikult kiire, kuid eelarve mõttes ei pane Riigikogu eraldi paika kohtute ja kohtuhaldusteenistuse eelarve sisemist jaotust.

V. Kõve: Jah, aga eelarve arutelul peab ikkagi suutma selgitada, mida selle rahaga tehakse. Ei saa minna rääkima, et me veel täpselt ei tea. See jutt ei leevendanud mu muret väga palju.

V. Peep: Eelarvetaotlust korraldab tänavu veel ministeerium vanas korras.

V. Kõve: Kui mina pean kohtute nõukogu juhtima, siis mina olen lõpuks see, kes peab nende küsimuste kohta aru andma. Seetõttu ei saa olla nii, et kuskil on rakenduskava punktid olemas ja mulle näidatakse neid kunagi hiljem kohtute nõukogus. Tahaksin juba praegu teada, mis toimub ja milline on tegelik plaan.

L. Naaber-Kivisoo: Rakkerühma kohtumised on olemas ja minu meelest oleme olnud selles osas üsna avatud. Tule 14. augustil kohale.

V. Kõve: Mulle piisab sellest, kui mind hoitakse kursis sellega, mida rakkerühmas tehakse.

L. Naaber-Kivisoo: Praegu ei ole olnud veel palju infot, millega kursis hoida. Saime ministeeriumilt raha kohtute poolse projekti juhtimiseks sisuliselt juulis. Seadus võeti vastu juunis ning kohtud on alles nüüd saanud selles vallas aktiivsemalt tegutsema hakata. Lisaks on olnud puhkuste aeg. 14. augustiks saame rakendustegevused uuesti läbi vaadata ja süsteemsemalt kokku panna.

V. Kõve: Selge. Palun hoidke mind edaspidi selles protsessis sees. Ma tahan teada, mis toimub, et kohtute nõukogu ei oleks hiljem lihtsalt fakti ees. Kas on veel kommentaare?

V. Peep: Toomas on küsinud, kus asub kohtuhaldusteenistuse juhi kabinet. Põhimääruse kavandis on registrijärgne asukoht praegu märkimata. Tegelikult paikneb teenistus laiemalt kõigis kohtumajades. Seda, kas tulevane direktor paikneb püsivalt ühes kohas või liigub kohtumajade vahel, ei saa praegu ette öelda.

V. Kõve: Minu hinnangul ei saa tõhus kohtuhaldus toimida nii, et kõik on üle Eesti laiali ja juhtimisfunktsioon on ebamäärane. Mingil kujul peab see ikkagi olema koondatud. Küsimus ei ole ainult selles, kus direktor istub, vaid selles, et teenistusel oleks selge juhtimine ja toimiv töökorraldus – mingeid inimesi on ka juurde vaja lisaks direktorile. Praegu jääb see mulle veel liialt ebaselgeks. Soovin, et kohtuhaldusteenistus hakkaks päriselt ja tõhusalt tööle.

P. Kama: Lähtekoht on see, et täiendavat ressursi ei teki lihtsalt juurde. Kui kohtuhaldusteenistusele midagi juurde antakse, tuleb see põhimõtteliselt õigusemõistmise arvelt. Saame rääkida ressurside ümberjagamisest kohtute ja kohtuhaldusteenistuse vahel, kuid tuleb vältida olukorda, kus loome väga võimsa kohtuhaldusteenistuse ning õigusemõistmise ressursi tuleb selle tõttu oluliselt vähendada.

V. Kõve: Jah, siin ongi küsimus selles, millised funktsioonid ja inimesed ministeeriumist üle tulevad. Ajakava on väga napp. Kui kõigepealt otsime 6–8 nädalat direktorit ja alles seejärel hakkab direktor oma meeskonda ning funktsioone kujundama, siis on uus aasta sisuliselt juba käes.

P. Kama: Esialgu ei ole tal ka ressursi, et hakata ulatuslikult uut meeskonda looma või hakata inimesi välja vahetama. Eelarvekärbete tingimustes saab seda teha üksnes õigusemõistmise arvelt.

V. Kõve: Mingisugune kohtuhaldusressurss peab ministeeriumist siiski üle tulema. See ei saa piirduda ainult direktori palgaga.

V. Peep: Nagu memos kirjas, tuleb ministeeriumist kohtuhaldusteenistusse üle kokku ligikaudu 0,45 miljonit eurot püsieelarvet, sh 0,35 miljonit keskse kohtuhalduse korraldamiseks ja 0,1 miljonit infosüsteemi vastutava töötleja personalikuluks. Lisaks on IT-arenduste ja lisataotluste küsimused.

V. Kõve: Sellega peavad kaasas käima ka konkreetsed inimesed, et asutus tööle hakkaks. Direktor ei saa jääda üksi. Samuti meenub mulle, et minister lubas, et kärbet kohtute eelarvesse kaasa ei tule.

T. Ereb: Täpsustan, et minister lubas, et 2025. aastal Justiits- ja Digiministeeriumi poolt RKAS-i reale sisustatud 0,9 miljoni euro suurune kärbe ei tule kohtutele kaasa. Küll aga tuleb 2027. aastaks ette nähtud tegevuskulude kärbe summas 710 000 eurot kohtutel sisustada.

V. Kõve: Vähemalt see RKAS-i kärbe ei peaks siis kaasa tulema?

T. Ereb: See on praegu veel vaidlusalune. Justiits- ja Digiministeeriumi ning Rahandusministeeriumi vahel käib selle üle vaidlus. Praegu on see kärbe kohtute RKAS-i real siiski olemas ning Rahandusministeerium nõuab, et see taastataks. Kohtud on seisukohal, et see ei ole kohtute kärbe ja seda ei saa kohtute eelarvest teha. Selle peab otsustama minister.

V. Kõve: Ja 700 000 euro suurune kärbe tuleb siis sellele lisaks?

T. Ereb: Jah. 700 000 eurot on 2027. aasta tegevuskulude kärbe. Kärpeülesanne oli jagatud kolme aasta peale: 2025, 2026 ja 2027. See 700 000 eurot puudutab 2027. aastat.

V. Kõve: See on uue kohtuhaldussüsteemi jaoks keeruline algus. Aga liigume samm-sammult edasi ja vaatame, kuidas nõukogu tööle saab.

P. Kama: See kärbe ületab oluliselt summa, mis ministeeriumist kohtuhaldusteenistusele kaasa tuleb.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Saabub Joosep Soop.

3. Muud teemad (.ru aadressilt kohtusse saabuvad kirjad) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – riigikohtu esimees Villu Kõve; kohtute kommunikatsioonijuht Kristi Kirsberg

V. Kõve: Saan aru, et 1. septembrist on otsustatud .ru domeeniga meiliaadressidelt saabuvate kirjade vastuvõtmist piirata ning see otsus on sisuliselt juba tehtud. Minu jaoks on aga ebaselge, milline on selle õiguslik alus. Kui kohtud ütlevad, et nad neid kirju üldse ei ava ega käsitle, siis julgen öelda, et see ei ole õiguslikult nii lihtne. Meil on olemas kohtule dokumentide esitamise kord. Kui minister soovib ette näha piiranguid dokumentide esitamise viisile või kanalile, tuleks see minu hinnangul sätestada selles korras. Vastasel juhul võib kohtute käigu pealt kujundatud praktika kaasa tuua kohtuvaidlusi, näiteks tähtaja ennistamise või muu menetlusliku vaidluse kaudu. Seetõttu tuleks kõigepealt küsida, kas ministeerium loob sellele piirangule ka õigusliku aluse, näiteks täiendades dokumentide esitamise korda? Mis on ministeeriumi plaan?

K. Luha: Meil ei ole selle küsimuse kohta hetkel infot. See on meie jaoks ettevalmistamata päevakorrapunkt ning saan aru, et see tuli päevakorda kohtute vajadustest lähtuvalt. Saame seda uuesti arutada 11. septembri KHN-is.

V. Kõve: Siis on aga juba kuu aega möödas ja kirjad on karantiinis.

K. Kirsberg: Täpsustan, et piirang peaks rakenduma juba 31. augustist, mitte 1. septembrist.

L. Naaber-Kivisoo: Jätan praegu kõrvale küsimuse, kas neid kirju ignoreerida või mitte. Praktiline probleem on selles, et kui kantseleid peavad hakkama karantiini pandud kirju avama ja kontrollima, vajab see täiendavat inimressurssi. Meil ei ole praegu täpset statistikat, kui palju .ru lõpuga aadressidelt kirju tuleb, kuid Viru Maakohtu kogemuse põhjal võin öelda, et minu menetlustes tuli üle poole dokumentidest .ru aadressidelt ning Harju Maakohtus võib see olla ligikaudu 10–20%. Kui need kirjad hakkavad karantiini minema, siis kohtute kantseleidel ei ole aega ega tõenäoliselt ka piisavaid oskusi kõiki neid kirju turvaliselt kontrollida. Praegu, kui mulle tuleb karantiiniteavitus ja ma ei tunne saatjat või aadressi ära, saadan selle IT-abisse kontrollimiseks. Kantseleitöötajad ei tunne aga kõiki menetlusosalisi ega saa ise hinnata, kas kiri on turvaline. Kui nad peaksid kõik sellised kirjad IT-abisse edasi saatma, tekib küsimus, kas RIT on valmis selle kontrollimise enda peale võtma. Menetlus ja vastutus peavad olema selged. Minu hinnangul peaks seda protsessi juhtima Justiits- ja Digiministeerium, sest need allasutused on ministeeriumi haldusalas. Kohtud ei saa võtta enda peale vastutust, et kantseleitöötajad avavad karantiinis olevaid kirju ja kinnitavad, et kõik on korras.

V. Kõve: Siit paistab tekkivat üsna suur segadus ja see teeb murelikuks. Üks küsimus on see, kas keegi neid kirju üldse loeb ja kuidas seda avalikkusele kommunikeerida. Teine küsimus on, millele me sellise piirangu puhul õiguslikult tuginema. Minu arusaama järgi, kui .ru aadressidelt saabuvad kirjad kujutavad endast turvariski ja me ei soovi neid vastu võtta, tuleb alustada kohtusse pöördumise korra muutmisest. Selle kohta on olemas õigusakt. Kui ministeerium ei ole seda täiendanud, siis ei saa kohtud lihtsalt otsustada, et selliseid dokumente vastu ei võeta. See tooks tõenäoliselt kaasa vaidlusi ning nende tulemus ei ole ette teada.

E. Andresen: Olen täpselt sama meelt, mida Villu alguses ütles: praegu ei ole selleks selget õiguslikku alust. Väga asjakohane oli ka Astridi mõttekäik. KHN ei saa selles küsimuses ise sisulist otsust teha, sest tegemist on ministri pädevusse kuuluva küsimusega. Meil ei ole praegu alusdokumente isegi selle kohta, kas tegemist on reaalse ja hinnatud küberohuga. Kuid ka sellest sõltumata ei ole meil ministri

määrust või muud õiguslikku alust, mis näeks ette, et kohtule esitatud dokumentidega tuleks .ru domeeni puhul teistmoodi toimida. Minu hinnangul ei ole mõistlik panna selliseid kirju karantiini üksnes ministri otsuse alusel, kui tegelik vastutus jääb kohtutele. Olen nõus Liinaga, et kantseleidel ei ole lisaks ressursipuudusele ka sisulist pädevust hinnata, kas konkreetne kiri on ohtlik või mitte. Ainus viis seda kindlaks teha oleks kiri avada, kuid siis võibki oht realiseeruda. Selleks ongi olemas tugiteenus, mille ülesanne on tagada, et küberoht meid ei tabaks, sõltumata sellest, kas kiri tuleb .ru domeenilt või mõnelt muult aadressilt. Seetõttu võtaksin selle teema kohtute vaatest praegu maha.

V. Kõve: Teemat ei saa siiski lihtsalt maha võtta, sest kui 31. augustist lähevad need kirjad automaatselt karantiini, siis vastutus hakkab olema kohtul. Mina olen samuti seda meelt, et kohtud ei peaks hakkama neid kirju ükshaaval karantiinist välja võtma ja hindama, kas need on ohtlikud või mitte. Ministeeriumile peaks minema selge sõnum: kui soovitakse sellist piirangut rakendada, tuleb kõigepealt luua selleks õiguslik alus, näiteks muuta ministri määrust. Mitte vastupidi.

M. Uljas: Soovin väljendada nõrdimust ja nõutust, et selline korraldus on tehtud ilma eelneva aruteluta ja mõjude analüüsita. See ei puuduta üksnes kohtuid, vaid ka näiteks Õiguskantsleri Kantseleid. Meile tuleb samuti palju pöördumisi .ru aadressidelt ning ka need lähevad nüüd karantiini. Ka meil on piiratud ressurss. Olen mures ka selle pärast, et see puudutab inimeste juurdepääsu õigusemõistmisele. Kui kirjad jäävad kuhugi toppama ja ei ole selge, kas neid tohib avada või mitte, ei saa inimesed ka teadeti, et nende kiri on filtrisse jäänud. Tõenäoliselt hakkavad nad seejärel pöörduma meie või teiste riigiasutuste, näiteks prokuratuuri poole. See tähendab, et peame lisaks tavapärasele tööle hakkama tegelema ka nende inimeste abistamisega. Oleme selle olukorra pärast väga häiritud ja mures.

R. Prigoda: Soovin lisada veel ühe praktilise aspekti. Paljud inimesed on Eesti.ee platvormil rahvastikuregistris oma kontaktandmetena esitanud .ru lõpuga e-posti aadressi ning kohtud saadavad neile aadressidele automaatselt teavitusi. Seetõttu tekib vastuolu: ühelt poolt ei võta riik samalt aadressilt kirju vastu, kuid teiselt poolt kasutab seda aadressi ise inimestega suhtlemiseks. See jätab riigi toimimisest vastuolulise ja koordineerimata mulje.

K. Kirsberg: Mitmed olulised mõtted on juba välja toodud. Olen nõus, et tegemist on väga laiapõhjalise teemaga, mis puudutab kõiki siin osalevaid asutusi ning vajaks sisuliselt eraldi põhjalikku arutelu järgmisel KHN-il. Igal juhul peame me aga otsustama, mida teha alates 31. augustist, sest sellest kuupäevast lähevad need kirjad automaatselt karantiini. Postkasti omanik peab seejärel otsustama, kas kiri avada või mitte. RIT-i juhise järgi peab ta veenduma, et kiri on ohutu, kuid juhise ei selgita, millele selline veendumus peaks põhinema. Kui me täna lõplikku sisulist otsust ei tee, peame vähemalt otsustama, kuidas kohtud käituvad nende kirjadega vahepealsel ajal kuni järgmise aruteluni. Lisaks vajab iga otsus väga selget ja läbimõeldud kommunikatsiooni.

J. Soop: Mul ei ole sellele praegu RIT-i kindlat kinnitust, kuid tehniliselt peaks olema võimalik taotleda erisust, et kohtutele saadetud .ru domeeniga aadressidelt saabuval kirjal ei läheks automaatselt karantiini. Kui peame need kirjad niikuinii vastu võtma, siis hoiaks see kokku kantseleide tööaega, sest töötajad ei peaks iga kirja eraldi karantiinist avama. Samuti vähendaks see vajadust hinnata iga kirja puhul eraldi, kas see on ohutu. Tehniliselt oleks see etapp tõenäoliselt võimalik vahele jätta, kuid ma ei tea, kas see on lubatav, kui kõrgemalt poolt on antud otsus, et sellised kirjad peavad karantiini minema.

V. Kõve: Minu hinnangul oleks mõistlik olukord vähemalt ajutiselt külmutada, kuni järgmises KHN-is saab seda küsimust rahulikult ja ettevalmistatult arutada ning ministeeriumil on selge seisukoht. Lõppkokkuvõttes peaks see minu arvates peadima kohtule dokumentide esitamise korra täpsustamisega. Kui sinna kirjutatakse selgelt, et .ru aadressidelt dokumente vastu ei võeta, saab seda õiguslikult hinnata ja vajaduse korral vaidlustada, kuid siis on vähemalt olemas selge alus. Kõige halvem lahendus oleks see, et kantseleid hakkavad üksikuid kirju käsitsi avama ja hindama, kuigi neil ei ole võimalik sisuliselt kindlaks teha, kas kiri on ohtlik või mitte. Seetõttu võiks ministeeriumilt paluda vähemalt rakendamise edasilükkamist, et jõuaksime enne mõistliku ja õiguslikult korrektse lahenduseni.

V.-P. Liin: Ma ei tea täpselt, milline on ministri otsus, kuid kui see jõustub 31. augustil, võiks KHN pöörduda ministri poole ja selgitada, et selle otsuse taga on hulk praktilisi ja õiguslikke probleeme. Need tuleb läbi vaadata ja täpsustada kohtute, Õiguskantsleri Kantselei ning võimalik, et ka prokuratuuri vaatenurgast. Kuna meile saadetakse menetluskirjad, peab küsimus olema lahendatud õiguslikult korrektselt ja selgelt. Minu ettepanek on, et KHN teeks ministrile pöördumise palvega see küsimus lahendada.

V. Kõve: Vähemalt võiksime avaldada arvamust, et praegusel kujul ei ole lahendus piisavalt läbimõeldud. Meil ei ole praegu käigu pealt pöördumise projekti, kuid eesmärk võiks olla vältida mõttetuid vaidlusi. Kui .ru aadressidelt saabuvate kirjade vastuvõtmist soovitakse piirata, tuleb seda teha viisil, mis on õiguslikult selge ega tekita hiljem täiendavaid menetlusvaidlusi.

P. Kama: Kommunikatsiooni vaatest tuleks igal juhul inimestele selgitada, et .ru lõpuga meiliaadresside kasutamine võib kaasa tuua probleeme. Olen ka ise menetlustes inimestele öelnud, et nad võiksid sellise aadressi välja vahetada, sest sellega võib tekkida raskusi. Sõltumata sellest, millise sisulise otsuse me lõpuks teeme, võiks üldine sõnum olla, et kohtuga suhtlemiseks ei ole mõistlik kasutada .ru lõpuga aadresse ning võimalusel tuleks need asendada muu aadressiga. Seda võiks põhjendada turvariskide ja võimalike tehniliste probleemidega, mille tõttu ei pruugi info kohtuni jõuda. Isiklikult toetan pigem selget ja kiiret lahendust, mille kohaselt .ru aadressidelt saadetavate kirjade vastuvõtmine lõpetatakse. See võib küll kaasa tuua mõningaid vaidlusi selle üle, kas konkreetne kiri oleks tulnud vastu võtta, kuid samas lahendaks see probleemi kiiremini. Kui ütleme selgelt, et kohtud .ru lõpuga aadressidelt saadetud kirjadega enam ei tegele, siis eelduslikult suurem osa inimesi ei hakka selle pärast kohtusse kaebama, vaid leiab endale muu e-posti aadressi. Kui me selget piiri ei tõmba, võib see probleem jääda venima aastateks. Seetõttu toetaksin väga jõulist kommunikatsiooni: inimesed peaksid oma .ru lõpuga meiliaadressid välja vahetama. Me ei pea tingimata kohe ütlema, et kohtud neid kirju vastu ei võta, kuid saame rõhutada, et selliste aadressidega võivad kaasneda turvariskid ja tehnilised takistused, mistõttu ei pruugi edastatud info kohtuni jõuda.

V. Kõve: Ma ei vaidle vastu sellele, et kommunikatsiooniga võiks juba alustada ja inimestele selgitada, et .ru lõpuga e-posti aadresside kasutamine võib edaspidi probleeme tekitada. Samas ei pruugi vaidlused tekkida mitte sellest, et inimene tahab põhimõtteliselt .ru aadressi kasutada, vaid sellest, et tema kiri ei jõua kohtuni. Sellest võivad omakorda tekkida tähtaja ennistamise taotlused, tagaseljaotsuste vaidlustamised või muud menetluslikud probleemid. Minu hinnangul võib riik sellise piirangu kehtestada, kuid seda tuleb teha õiguslikult korrektselt. Kui minister soovib piirata teatud aadressidelt dokumentide esitamist, tuleb see sätestada kohtule dokumentide esitamise korras. Siis on olukord selge ja vajaduse korral saab vaielda selle üle, kas selline kord on õiguspärane. Praegune lahendus, kus kohtutele antakse sisuliselt käsk kirju mitte vastu võtta või neid ise karantiinist hinnata, kuid hilisem vastutus jääb kohtutele, ei ole sobiv.

Võiksime ministeeriumile edastada selge sõnumi: kui .ru aadressidelt kirjade vastuvõtmist soovitakse piirata, tuleb seda teha õiguslikult korrektselt ja enne rakendamist. Kohtule ei saa niisama käsku anda, ise eemalduda ja pärast hakkab kohus vastutama. Uue seaduse järgi on riigivastutus täiekuult kohtute nõukogu käes. Samuti palume mitte tekitada 31. augustist olukorda, kus kirjad lähevad automaatselt karantiini ja kohtud peavad hakkama neid ise käsitsi hindama. See tooks kohtutele kaasa lisatööd ja võimalikke menetlusvaidlusi. Palume rakendamine vähemalt edasi lükata kuni järgmise KHN-i aruteluni, kuhu ministeerium saab tulla ettevalmistatud seisukoha ja alternatiividega. Samal ajal võiksid kohtud alustada üldise kommunikatsiooniga, et inimestel soovitatakse .ru lõpuga e-posti aadresse kohtuga suhtlemisel mitte kasutada ja võimalusel need välja vahetada, kuna selliste aadressidega võivad kaasneda turvariskid ja tehnilised probleemid.

K. Luha: Sõnum on vastu võetud.

V. Kõve: KHN-il on veel üks kohtumine. Aitäh!

Otsus: KHN palub Justiits- ja Digiministeeriumil mitte rakendada kohtute suhtes alates 31. augustist 2026 .ru domeeniga meiliaadressidelt saabuvate kirjade automaatset karantiini suunamist ning lükata see edasi vähemalt kuni järgmise KHN-i toimumiseni. Küsimust arutatakse uuesti järgmisel KHN-il. KHN soovitab kohtutel alustada üldist teavitustööd, milles soovitatakse .ru domeeniga meiliaadresside kasutajatel vahetada meiliaadressi. KHN pidas oluliseks .ru meilide piiramiseks selge õigusliku aluse loomist, eelduslikult Justiits- ja Digiministeeriumi määruses.

Istungi lõpp 07.08.2026 a kell 12.54

/allkirjastatud digitaalselt/

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

Signe Talalae
Protokollija